

Ευρώ, το ευάλωτο νόμισμα

ΤΟΥ ΗΛΙΑ ΙΩΑΚΕΙΜΟΓΛΟΥ

Η δημοσιονομική κρίση μιας μικρής χώρας της ευρωζώνης στάθηκε αρκετή για να μπει σε περιπέτειες το ευρώ. Το νόμισμα της Ευρώπης αναδεικνύεται σε ένα εξαιρετικά ευάλωτο νόμισμα, υπό διαρκή επιτήρηση από τις χρηματοπιστωτικές αγορές και διαρκείς προβληματισμούς για το μέλλον του. Γιατί, όμως το ευρώ είναι τόσο ευάλωτο; Τι μπορεί αυτό να σημαίνει για εμάς;

Το ευρώ είναι ένα εργαλείο με το οποίο οι πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού μεταφέρονται στην αγορά εργασίας προκειμένου να διασφαλιστεί η πειθαρχία των εργαζόμενων τάξεων, να εδραιωθεί ο δεσποτισμός του κεφαλαίου στους χώρους παραγωγής και στην αγορά εργασίας και να αποδυναμωθούν οι θεσμοί που προστατεύουν τους εργαζόμενους (Pissarides 2008, Layard, Nickell and Jackman 1991 και πολλοί άλλοι). Σε σχέση με αυτές του τις ιδιότητες, το ευρώ, κρίνεται διαρκώς ως προς την αποτελεσματικότητά του, από τις «αγορές», από το διεθνές χρηματοπιστωτικό σύστημα, και η ύπαρξή του θα κρίνεται για όσο καιρό δεν θα έχει αποδείξει πλήρως την ταξική του «αξία».

Επίβλεψη και τιμωρία των κεφαλαίων

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αποτελεί οργανικό και όχι παρασιτικό στοιχείο της καπιταλιστικής οικονομίας διότι επιτελεί μια σειρά κρίσιμων λειτουργιών: συγκεντρώνει και διοχετεύει χρήμα το οποίο δεν χρησιμοποιείται από τους καταθέτες και το διαθέτει ως χρηματικό κεφάλαιο στις επιχειρήσεις, δημιουργεί χρήμα (κυρίως ως χρηματικό κεφάλαιο) προεξοφλώντας την δυναμική της ανάπτυξης της οικονομίας και της συνακόλουθης αύξησης των εισοδημάτων, επιτρέπει τη γρήγορη μετακίνηση του κεφαλαίου μεταξύ λιγότερο κερδοφόρων κλάδων της οικονομίας σε κλάδους με υψηλότερη απόδοση κεφαλαίου και ευνοεί την τάση εξίσωσης της κερδοφορίας των πιο διαφορετικών οικονομικών δραστηριοτήτων, και δημιουργεί ένα σύστημα διαχείρισης επιχειρηματικού κινδύνου για κάθε μορφή οικονομικής δραστηριότητας, κυρίως μέσω των παραγώγων χρηματοπιστωτικών προϊόντων (Λαπασιώρας και Μπλιός 2008).

Στην καρδιά αυτού του συστήματος, στα χρόνια του νεοφιλελευθερισμού και των απελευθερωμένων παγκόσμιων αγορών, βρίσκεται η διαχείριση κινδύνου έναντι του ενδεχόμενου να μην επιτευχθεί η προσδοκώμενη κερδοφορία. Ο κίνδυνος προέρχεται από το γεγονός ότι τα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως και το χρήμα, αποτελούν δικαίωμα επί της μελλοντικής παραγωγής, δικαίωμα επί του μελλοντικού εισοδήματος που μπορεί να παραχθεί ή να μην παραχθεί από την παραγωγή εμπορευμάτων (υλικών ή υπηρεσιών) ως κέρδος (Suzanne de Brunhoff 1997). Ο κίνδυνος δηλαδή προέρχεται από το γεγονός ότι δεν υπάρχει τίποτα στον τρόπο με τον οποίο παράγονται τα κέρδη (η υπεραξία) που να εγγυάται ότι τα κέρδη αυ-



Ρομπέρ Ντουανώ, «Ο άνθρωπος-ορχήστρα», 1957

τά όντως θα παραχθούν. Απ' αυτό απορρέει η ανάγκη διαχείρισης του κινδύνου έναντι του ενδεχομένου μη επαρκούς αξιοποίησης των κεφαλαίων.

Ασκώντας διαχείριση του κινδύνου, το χρηματοπιστωτικό κεφάλαιο επιβλέπει την αποφασιστικότητα με την οποία οι κυρίαρχες τάξεις κάθε εθνικού κοινωνικού σχηματισμού αντιμετωπίζουν τα εργατικά συνδικάτα, απορρυθμίζουν την αγορά εργασίας και μειώνουν το μερίδιο των μισθών στο ΑΕΠ. Εάν οι «αγορές» σχηματίσουν την εντύπωση ότι οι συνθήκες που επικρατούν σε μια χώρα δεν διασφαλίζουν το μέσο κέρδος ή ότι η επικινδυνότητα είναι αυξημένη ή ότι ο κόσμος της εργασίας δεν υπομένει καρτερικά τις θεσμικές μεταρρυθμίσεις και τις μειώσεις των μισθών, τιμωρούν την εν λόγω χώρα, είτε με μαζική εκροή κεφαλαίων, είτε με άνοδο των επιτοκίων, είτε με όποιον άλλον πρόσφορο τρόπο. Πρόκειται για μια υπερεθνική κυριαρχία του κεφαλαίου επί της εργασίας, έναν μηχανισμό πειθάρχησης των εργαζόμενων τάξεων στις απαιτήσεις της κεφαλαιοκρατικής οικονομίας (Σωτηρόπουλος 2010).

Η εργασία, όμως, οργανώνεται κατεξοχήν σε εθνικό επίπεδο και ο εθνικός κοινωνικός σχηματισμός αποτελεί το κατεξοχήν πεδίο αναμέτρησης των δυνάμεων της εργασίας με τον αντίπαλο. Είναι, ως εκ τούτου, και ο χώρος στον οποίο κρίνεται η ταξική αξία του ευρώ, η αποτελεσματικότητά του ως εργαλείο πειθάρχησης των εργαζόμενων τάξεων στην κυριαρχία του κεφαλαίου.

Η ευάλωτη φύση του ευρώ

Αυτό που διαφοροποιεί το ευρώ από τα άλλα νομίσματα, και το καθιστά πιο εύθρα-

υτό, είναι η κλίση των χωρών της ευρωζώνης. Σε αντίθεση με τις προβλέψεις των οικονομικών της ΟΝΕ, οι αποκλίσεις είναι έντονες στους ρυθμούς πληθωρισμού και αύξησης του ΑΕΠ (Matthes 2009, de Grauwe 2009), και το χειρότερο, στην διεθνή εξειδίκευση των εθνικών παραγωγικών συστημάτων. Σε αυτά θα πρέπει να προσθέσουμε και το μεγάλο δημόσιο χρέος των χωρών της ευρωζώνης, του οποίου η διαχείριση θα οδηγήσει, κατά τα επόμενα έτη, τα εθνικά κράτη σε ανταγωνισμό για την κατανομή των ζημιών.

• Δεύτερον, με την βραδεία «πρόοδο» που συντελέστηκε στην διάρκεια της πρώτης δεκαετίας της νομισματικής ένωσης όσον αφορά τις περιπόθητες «διαρθρωτικές αλλαγές στην αγορά εργασίας» (Euro Adjustment Dynamics in the Euro Area: Experiences and Challenges, Ευρωπαϊκή Επιτροπή 2006). Οι χρηματοπιστωτικές αγορές κρίνουν διαρκώς την ταξική αξία του ευρώ. Εάν το ευρώ δεν εκπληρώσει τις σχετικές προσδοκίες θα κριθεί ως αποτυχημένο από τις αγορές και θα τύχει της ανάλογης μεταχείρισης.

Εν κατακλείδι, εάν οι κοινωνικοί αγώνες στη νότια Ευρώπη υπερβούν ένα ορισμένο κατώφλι, το ευρώ θα δοκιμαστεί αδυσώπητα από τις χρηματοπιστωτικές αγορές. Ας ακυρώσουμε, λοιπόν, την ταξική αποστολή του ευρώ, και ίσως τότε πετύχουμε μεγάλα αποτελέσματα με τις μικρές μας δυνάμεις. Εκτός, βέβαια, εάν θέτουμε την διατήρηση του ευρώ ως εσωτερικό όριο των διεκδικήσεών μας.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Ahearne A. and Pisany-Ferry J. (2006), «The euro: Only for the agile», The Bruegel Policy Brief Series 2006/01.
- Arghyrou M.G. and Chortareas G. (2008), «Current Account Imbalances and Real Exchange Rates in the Euro Area», *Review of International Economics* 16, no. 4.
- Artus P. (2010), «Zone euro: ne pas confondre mauvaise gestion macroéconomique et asymétries structurelles», *Flash Economie* No. 107, Natixis.
- Burda M.C. (2001), «European Labour Markets and the Euro: How much flexibility do we really need?», ENEPRI Working Paper No 3, March.
- Calmfors L. (1998), «Macroeconomic Policy, Wage Setting and Employment. What difference does the EMU make?», Seminar Paper No 657, Institute for International Economic Studies, Stockholm University.
- De Brunhoff S. (1979), *Les rapports d'argent*, Presses Universitaires de Grenoble, Francois Maspero.
- De Grauwe P. (2009), «The Euro at Ten: Achievements and Challenges», *Empirica* 36, no. 1.
- Gros D. (2006), «Will EMU survive 2010?», Technical report, Centre for European Policy Studies.
- Λαπασιώρας Σ. & Μπλιός Γ. (2008), «Χρηματοπιστωτική κρίση και οικονομική ρύθμιση», *Θέσεις*, τχ. 103, Απρίλιος-Ιούνιος 2008.
- Layard R., Nickell S. and Jackman R. (1991), *Unemployment. Macroeconomic Performance and the Labour Market*, Oxford University Press.
- Matthes, J. (2009), «Ten Years EMU - Reality Test for the OCA Endogeneity Hypothesis, Economic Divergences and Future Challenges», *Intereconomics* 44, no. 2.
- Pissarides C.A. (1997), «The need for labour market flexibility in a European economic and monetary union», *Swedish Economic Policy Review*, Vol. 4 (2).
- Σωτηρόπουλος Δ.Π. (2009), «Κατανοώντας τη νεοφιλελεύθερη μορφή του καπιταλισμού», *Θέσεις*, τχ. 106, Ιανουάριος-Μάρτιος 2009.